

Peruspalveluministeri Susanna Huovinen

Harjukodin laajennuksen vihkiäiset ja Tunkkarin sairaalan 80-vuotisjuhla

Ma 23.3.2015 klo 13

Hyvä juhlaväki

Minulla on ilo tuoda sosiaali- ja terveysministeriön tervehdys tänne Veteliin Harjukodin laajennuksen vihkiäisiin ja Tunkkarin sairaalan 80-vuotisjuhlaan. Kuten tiedätte, iäkkäiden palveluita pitää tulevaisuudessa suunnata laitoshoidosta kohti erilaisia avopalveluita, joista asumispalvelut ovat yksi kasvava palvelumuoto. Olen pannut merkille, että Vetelissä ollaan iäkkäiden palvelurakenteen muuttamisessa jo pitkällä. On aina ilahduttavaa olla paikalla todistamassa sitä, kun tulevaisuuden tarpeisiin tartutaan ihmistä parhaiten palvelevalla tavalla.

Kunnallisen perusterveydenhuollon kulmakivi on pitkään ollut terveyskeskus vuodeosastoineen. Kun iäkkäiden pitkäaikainen ympärivuorokautinen hoito saadaan asianmukaisesti järjestettyä muulla tavoin kuin laitoshoitona, voidaan terveyskeskussairaaloiden toimintaa suunnata vastaamaan yhä enemmän lyhytaikaisiin tarpeisiin, jotka nekin suurelta osin kohdistuvat iäkkäisiin ihmisiin. Helposti saavutettavien peruspalveluiden vahvistaminen onkin ollut yksi sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden uudistamisen lähtökohdista.

Iäkkäiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeet kasvavat. Ne muodostavat merkittävän osan kunnan tuottamista palveluista. Sen vuoksi tällä hallituskaudella onkin toteutettu useita iäkkäiden ihmisten asemaa parantavia hankkeita.

Kuluvan hallituskauden merkittävin uudistus iäkkäiden ihmisten kannalta on 1.7.2013 voimaan tullut laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvluista. Eli tuttavallisemmin vanhuspalvelulaki. Lain keskeiset sisällöt liittyvät ensinnäkin sekä yksittäisen ihmisen että yhteiskun-

nan järjestelmälliseen ikääntymiseen varautumiseen. Keskiössä on mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen. Toisena keskeisenä sisältöalueena on iäkkäiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen ja kolmantena oikea-aikaisten ja laadukkaiden palveluiden varmistaminen niin, että kotiin annettavien palvelujen ensisijaisuus toteutuu.

Lain toteuttamista on tuettu monin eri keinoin. Toimeenpanon tueksi järjestettiin kattava aluekierros, ja vanhuspalvelulaki oli hyvin esillä myös juuri loppusuoralla olevalla sosiaalihuoltolain koulutuskierroksella. Toimeenpanon tueksi on tuotettu erilaista materiaalia ja lain toimeenpanoa seurataan poikkeuksellisen mittavalla arvioinnilla. Myös kuntien toiminnan valvonnassa lain toteutumiseen on kiinnitetty huomiota aluehallintovirastoissa ja Valvirassa.

Keväällä 2013 ennen lain voimaan tuloa tehtiin laajat kyselyt kuntiin, kuntayhtymiin sekä kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon yksikköihin. Kyselyiden tulosten perusteella selvisi, että kunnissa oli jo aloitettu toimintoja, jotka ovat vanhuspalvelulain hengen mukaisia. Voitiin siis todeta, että pääosin kunnilla oli hyvät valmiudet vanhuspalvelulain toimeenpanoon.

Vastaava kysely tehtiin viime vuoden lopulla ja edelliseen kyselyyn nähden toiminnoissa oli edelleen tapahtunut myönteistä kehitystä. Pyrkimykset kohti asiakaskeskeisempiä ja kotihoitopainotteisempia ratkaisuja olivat edenneet. Samoin palveluntarjonta iäkkään henkilön yksityiskotiin tai muuhun kodinomaiseen asuinpaikkaan oli lisääntynyt. THL:n tutkimusten perusteella tiedämme myös, että niissä kunnissa, joissa palvelurakenne on muita kuntia kotihoitopainotteisempi, ei kuitenkaan ole päivystyskäyntejä tai sairaalajaksoja enempää kuin muissakaan kunnissa.

Kehittämisen varaakin toki vielä on. Säännöllisen kotihoidon piirissä olevien asiakkaiden määrä ei ole merkittävästi lisääntynyt. Valtakunnallisena tavoitteena on,

että 13 -14 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä olisi säännöllisen kotihoidon piirissä. Vetelissä säännöllisen kotihoidon asiakkaana on ollut 11,7 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä vuonna 2013, joten siinä on varmasti yksi sellainen asia, johon kannattaa jatkossa kiinnittää huomioita. Kotihoidon toimintamallit eivät myöskään THL:n kyselyn perusteella ole kunnissa riittävän vaikuttavia. Tarvitaan lisää kuntouttavaa työtä sekä mielenterveys- ja päihdetyötä. Myös yöhoitoa on kotihoidossa saatavissa riittämättömästi.

Palvelurakenteesta

Suurin osa iäkkäistä asuu ja haluaakin asua omassa kodissaan, jonka he ovat valinneet vanhuutensa ajan asunnoksi. Tälläkin hetkellä yli 90 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä asuu kotona. Vanhuspalvelulain mukaan pitkäaikainen hoito ja huolenpito pitää järjestää ensisijaisesti kotona tai muussa kodinomaisessa asuinympäristössä.

Toivomme siis voivamme viettää elämäämme mahdollisimman pitkään toimintakykyisinä omassa kodissamme. Mutta entä sitten, kun jäämme sinne ehkä yksin? Entä kun voimat heikkenevät niin, että ei enää jaksa käydä torilla tapaamassa ystäviä eikä harrastuspiireissä liikkumassa ja puuhailemassa? Kun tunnemme itsemme yksinäiseksi, turvattomaksi tai ahdistuneeksi omassa kodissamme?

Arvokkaan elämän näkökulmasta vastauksena ei voi olla pitkäaikainen hoito laitoksessa, joten olemme sosiaali- ja terveysministeriössä tukemassa kuntia erilaisten välimuotoisten palveluiden kehittämisessä. Tuodaan ihmisten lähelle monimuotoista päivätoimintaa ja yhteisöllistä asumista eri muodoissaan. Myös omaishoitoa tulee kehittää.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin rakennepoliittiseen ohjelmaan liittyen vanhuspalvelulain muutos, jolla täsmennettiin laitoshoidon kriteereitä siten, että

laki entistä paremmin toteuttaa lain alkuperäistä tavoitetta kotiin annettavien palveluiden ensisijaisuudesta. Laitoshoidon pitäisi päätyä vain siinä tapauksessa, että siihen on lääketieteelliset perusteet tai että turvallista hoitoa ei voida muuten järjestää. Lain muutos tuli voimaan tämän vuoden alusta.

Tavoitteena on, että samanaikaisesti pitkäaikaisen laitoshoidon vähentämisen kanssa toimintakykyä, hyvinvointia, terveyttä edistävää toimintaa ja palveluita, kuntoutusta sekä koti- ja omaishoitoa lisätään ja monimuotoistetaan. Esimerkiksi lyhytaikaisen sairaalajakson lähestyessä loppuaan huolehditaan kotiin tarjottavasta kuntouttavasta toiminnasta. Lisäksi asumisen ja hoidon yhdistäviä palvelumuotoja kehitetään. Palvelujärjestelmä tulee aina nähdä kokonaisuutena, jossa sen kaikkia osia kehitetään tarvetta vastaavasti.

Muutamia ajankohtaisia asioita

Vanhuspalvelulain lisäksi toinen iäkkäiden palveluihin vaikuttava iso uudistus on uusi sosiaalihuoltolaki, joka tulee voimaan 1.4. Lakia koskeva mittava koulutuskierrös on juuri päättymässä. Sosiaalihuoltolakia yleislakina sovelletaan myös iäkkäisiin henkilöihin, silloin kun sen katsotaan toteuttavan asiakkaan etua paremmin kuin erityislain. Lakiin sisältyy useita pykäläiä, jotka hyödyttävät iäkkäitä asiakkaita. Esimerkiksi se, että liikkumisen tuki laajennetaan pelkästä kuljetuspalvelusta koskemaan laajemmin kaikkea liikkumista tukevaa toimintaa, lisää iäkkäiden henkilöiden omatoimisuutta, osallisuutta sekä mahdollisuutta asua kotona.

Koska iäkkään asiakkaan tarvitsevat usein samanaikaisesti monia eri palveluita, heitä hyödyttävät myös pykälät, jotka koskevat asiakkaan tuen tarpeesta ilmoittamista, monialaista yhteistyötä sekä hoidon ja huolenpidon turvaavia päätöksiä.

Palvelutarpeen selvittämisen yhteydessä tehtävä läheisverkoston kartoittaminen turvaa tarvittavan avun ja tuen myös niille läheisille henkilöille, jotka osallistuvat asiakkaan tukemiseen, mutta eivät ole virallisesti omaishoitajia.

Toinen uudistus, juuri hyväksytty perhehoitolaki, tarjoaa puolestaan hyvät mahdollisuudet iäkkäiden perhehoidon lisäämiseen. Iäkkäiden perhehoitoa on viime vuosina kehitetty useammassa hankkeessa ja siitä on saatu myönteisiä kokemuksia. Varsinkin sellaiset iäkkäät ihmiset, jotka yksityiskodissaan kärsivät yksinäisyydestä ja sen aiheuttamista ongelmista, hyötyvät perhehoidon tapaisista ryhmäasumisen muodoista.

Kansallinen omaishoidon kehittämisohjelma valmistui viime keväänä ja siinä asetettujen tavoitteiden pohjalta olen käynnistänyt omaishoitolain uudistamisen. Lain tavoitteena on omaishoitajien aseman turvaaminen ja tarkoituksena on, että laki saataisiin eduskuntaan käsiteltäväksi ensi syksynä.

Yksi merkittävä uudistus, joka tulee tarjoamaan valtavasti mahdollisuuksia yhdenvertaisten palveluiden toteuttamiseen, mutta joka nyt siirtyi seuraavalla hallituskaudella toteutettavaksi, on sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistus. Sote-uudistus on välttämätön ja olisin erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asiakasryhmien, kuten iäkkäiden, vuoksi toivonut, että uudistuksesta olisi voitu päättää jo tällä hallituskaudella. Uudistuksen tavoitteena on yhdistää yhteisen johdon ja yhteisen rahoituksen alle kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnot peruspalveluista erityispalveluihin, jolloin on mahdollista rakentaa asiakkaalle yhtenäisiä palvelukokonaisuuksia ja vähentää järjestelmän pirstaleisuutta. Uudistukselle asetetut tavoitteet yhdenvertaisista, asiakaslähtöisistä ja laadukkaista sosiaali- ja terveyspalveluista, peruspalveluiden vahvistamisesta sekä kustannustehokkaasta ja vaikuttavasta palvelurakenteesta ovat edelleen ajankohtaisia ja uudistuksen valmistelua tuleekin jatkaa välittömästi seuraavan hallituskauden käynnistyttyä.

Hyvät osallistujat

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa tehdään juuri sitä arvokasta arjessa asiakkaan kohtaavaa työtä, joka on toimintakyvyn ylläpitämisen kulmakivi. Pyrin omalta osaltani vaikuttamaan siihen, että palveluiden kehittämiseksi on hyvät edellytykset myös jatkossa ja että kuntalaiset saavat sellaista laadukasta hoitoa, johon heillä on oikeus.

Toivotan oikein mukavaa juhlahetkeä teille kaikille!